

Review papers

CONFLICT RESOLUTION THROUGH SPORT INTERVENTION IN MULTI-ETHNIC SOCIETIES*

Conflict resolution through sport

WALTER TOKARSKI

German Sport University Cologne

Mailing address: Walter Tokarski, Deutsche Sporthochschule Köln, Am Sportpark Müngersdorf 6,
50933 Köln, tel.: +49 221 49822000, fax: +49 221 49828500, e-mail: tokarski@dshs-koeln.de

Abstract: Some general remarks about the character of multi-ethnic societies, types of cultural differences leading to conflicts and state formation processes under ethnic conditions are discussed. It is postulated that the co-existence model seems to be most promising type of conflict resolution in the context of sport intervention in multi-ethnic societies.

Key words: ethnic conflicts, sport

Introduction

In recent years sport has increasingly been used as a mean of conflict resolution in multi-ethnic societies. In an attempt to defuse tension and bring rival communities together specific programs have been designed aiming at promoting peace and co-existence between the conflicting groups in various contexts. Considering the complexity of such conflicts, its historical and political dimensions the question has been debated as to how sport can or should make a contribution to reconciliation and the cessation of hostilities and promote peace and stability in unstable socio-political situations. Key in understanding the role of sport in the context of conflict resolution is the understanding of the nature and driving forces of the conflict itself. While the specific context can extremely differ there are common patterns and similarities in the occurrence, formation and dynamics of ethnic conflicts which those should be aware of, who intend to use sport as a mean of addressing such confrontations.

Firstly, some general remarks about the character of multi-ethnic societies, types of cultural differences leading to conflicts and state formation processes under ethnic conditions have to be made. It will be stressed out at the end that the co-existence model seems to be the most promising type of conflict resolution in the context of sport intervention in multi-ethnic societies.

Multi-ethnic societies and conflict

It was the German sociologist Weber [24] who argued that ethnicity (race) is not necessarily attributable to hereditary differences but to *habitus*. Today it is widely recognized that

ethnicity is a flexible, socially constructed category that becomes more or less visible in social and political relations at certain times and under particular conditions [2]. It affects both individual identities and group formations as well as people's attitudes and modes of interaction. In our days multi-ethnicity is a common feature of nearly all nation state societies. What we call *nation states* is in fact huge agglomeration consisting of numerous multi-ethnic groups [1]. Multi-ethnicity and the plurality of cultures do not necessarily cause tensions and conflicts within and between states. The European integration process is a good example for peaceful co-existence between former rival states. However, under certain circumstances cultural differences may underpin forms of conflict. Among others two types appear to be of particular importance.

Migration-related conflict

The first one is migration-related type. In this context, the integration of various ethnic groups into the migrant-receiving societies poses different kinds of socio-cultural challenges. Following functionalist theories it is believed that any conflict in relation to ethnic prejudice and discrimination are temporary phenomena during a period of mutual adjustment and would lead ultimately to social equilibrium [11]. Two notions of integration can be distinguished: *pluralistic integration*, whereby migrants retain parts of their original culture, and the more frequently applied model of *assimilative integration*, which calls for the adoption of the majority culture and abandon the original one [3]. In the work of the American sociologist Park [15], the cycle of assimilation consists of four stages: namely contact, conflict, accommodation and assimilation. In this logic, conflict is an inevitable part of the integration process

* The article was published in the abstract form at 15th European Fair Play Congress in Baku, Azerbaijan, October 14-19, 2009.

and social balance (equilibrium) will only eventually occur when ethnic minority groups abandon their own culture and way of life for that of the host society [11]. Based on this assumption education is generally seen as the most effective mean to facilitate this process. Because of its broadly recognized educational values sport became an essential part of integration policies in many European countries – but only there – and has been included into various integration programs to address socio-ethnic challenges within legitimately sovereign state societies. As a part of the National Integration Plan in Germany, for instant, there exists a nationwide “Integration through Sport” programme organised by the German Olympic Sports Confederation (DOSB). It was founded in 1989 as “Sport with Repatriates” on the initiative of the Federal Government and was aimed to support the integration of people with a migrant background into the receiving society through organised sport.

Co-existence related conflict

The second type is related to a context where there is a lack of clear and shared understanding of what precisely constitutes a legitimately sovereign nation state. As opposed to the migration-related context where conflicts can be seen as a part of the integration process the confrontations in this situation constantly threaten the integrity or formation of a state society. Political and constitutional difficulties derived from extremely contested notions of national identity and ethno-religious affiliations make such deeply divided societies extremely difficult to govern [19, 20]. Examples can be found, among others, in Israel (Jews vs. Arab, Palestinians), Cyprus (Turkish Cypriot vs. Greek Cypriot), South Africa, Sri Lanka (Sinhalese vs. Tamils), the Balkans, Northern Ireland (Catholics vs. Protestants), China (Han Chinese vs. Tibetans, Uighurs), Korea (South vs. North), Pakistan/India and former Soviet Union especially in the region of Caucasus involving Chechnya, Georgia, South Ossetia, Abkhazia.

Each conflict has its own history and specific circumstances; however, in a broader sense most of the confrontations concern the formation or preservation of a sovereign state with regards to an ethnic nation. The idea of an independent nation state as a central point of reference plays a crucial role in the formation of conflict. Since the end of the 18th century the notion of ethnicity often referred to groups which have claimed the status of nation and the right to self-determination and an independent state for every ethnic group [11]. Although in the era of globalization in some places this concept seems to be out of date. In other places where national identities had been suppressed for various reasons a revival of ethnic-nationalism can be observed.

Before emphasising the role of sport in ethnic conflicts a brief explanation is needed on how the idea of a nation-state society effects the formation of conflict between ethnic groups.

State formation process and ethnic groups

The way we perceive societies almost implicitly refers to a society organized as a state. However, the role of the state as a frame of reference for the we-identity of the great majority of all members of the state is of relatively recent date. According to the state formation process described by the German-British sociologist Elias [8], societies developed over centuries from pre-states units, e.g. clans and tribes to states, nation states and post-national states or supra-state units such as the European Union. Prior to the formation of a nation-state, parts of the population were excluded from the citizens' we-identity by the

ruling classes. A series of conflicts including wars between established and outsider groups rising from the broader civil basis led to the integration of the outsider group into nation-state society. This happened gradually and in conjunction with the parliamentary representation of all classes. In the course of the two World Wars the states took on the character of nation states in the sense that almost all members of the state were integrated as citizens and began to perceive the nation as a we-unit. Among the various layers of we-identity, the nation level of integration gained special weight and a special emotional charge. One of the main reasons for that is that the nation state has the function of a protection unit [8]. In cases of conflicts of human groups and physical catastrophe the physical and social security depends on this unit [8]. This core function of a state applies to the protection of the individuals from the violence of other people outside and within the state territory.

As nation states are politically constructed units, their frontiers usually do not coincide with the boundaries of ethnic communities. When there is a fundamental disagreement between ethnic groups over the creation and formation of a common state society and its territory, a contradiction with regards to the function of protection and threat is inevitable. Driven by fear of anti-state violence, instability and separatism the ruling group tends to assimilate other ethnic groups into what they view as legitimate sovereign state. Integration means for that group control and protection. And for the other group it means to renounce a part of their identity and traditional social habitus and relegation to the status of second-class citizens. This dominant pressure urging minorities towards integration into the state provokes protest, resistance and/or separation tendencies, which in turn is perceived as disloyal towards those who are or want to be in control of the political society. In respond to the perceived threat to the integrity of the state they react with forms of repression, exclusion and discrimination. This can range from restrictions on the use of the language, job discrimination to systematic human rights violation and ethnic cleansing. This indicates how dehumanizing and degrading such conflict can be. Threatened by the loss of their cultural identity, the ethnic minorities fight for equal civil and political rights, territorial and political autonomy or even for their own separate nation state society. The relationship between the rival groups remains constantly tense, resulting in occasional eruption of violence, fully-fledged armed conflict or even war.

With regards to the problematic and delicate sphere between separation and integration the Palestinian academic and activist, Said [16] believes that co-existence is the way forward if a lasting peace in unstable regions is to be achieved. Co-existence is a state in which two or more groups are living together while respecting their differences and resolving their conflicts non-violently. At the core of co-existence is the awareness that individuals and groups differ in numerous ways including class, ethnicity, religion, gender, and political inclination. To quote one of the American pioneers of the co-existence approach, Weiner [25] it can be said that:

“Co-existence work moves societies away from violent interaction and helps maintain a non-violent system of dealing with conflict within societies. It recognizes and addresses the root causes of conflicts to enable individuals and societies to develop strategies for existing without destroying the enemy.”

A policy of co-existence diminishes the likelihood that identity group differences will escalate into a damaging or intractable conflict. According to the United Nations, the core values integral to sportsmanship make sport a valuable method of promoting **peaceful co-existence**, from the local to the international scale. This begs the question as to how this can be achieved.

Sport: A contributing factor to co-existence?

The function of sport as a mean of addressing conflicts is in many ways problematic. By definition, sport contests are classified as forms of conflict [14]. But many scholars are sceptical believing that sport encourages aggression and violence, racism, sexism homophobia, political submissiveness and helps to consolidate nationalism.

On the other hand, in interpersonal as well as in intergroup and international relations sport is said to contribute to tension release and catharsis of aggression. The drive discharge theory begins with the assumption that aggression by individuals and groups is inherent (instinctive). Aggressive tension is further assumed to accumulate in the individual and society and must be discharged. Conflict and war result when these tensions become too great. Warlike sports will serve to discharge accumulated aggression (catharsis) and serve as a legitimate alternative to war [6]. The palliative role of sport is also underpinned in the theoretical work of the British sociologists Elias and Dunning [7]. The experience of sport has a moderating effect on social behaviour beyond the playing field itself and as such makes a positive contribution to human social development. Sport, by offering opportunities for the socially approved arousal of moderate excitement, leads people to exercise stricter control over their public behaviour. In short, sport has a “civilising” influence between individuals, groups and nations.

According to other scientists (e.g. Sutton-Smith) [23], sport contests are rather controlled systems that regulate conflict fairly well in a relationship defined as “association”. The principle of fairness which is considered to be one of the basic features of justice probably denotes best that on a limited scale of interpersonal and intergroup relations a competition in the sense of co-existence without violence and destruction is possible and is the rule rather than the exception. However, it cannot be expected that the consequences of such an encounter can ultimately contribute to a resolution of severe conflicts that have their origin in the aforementioned situations.

It is important to remind ourselves that sport is neither naturally good nor irrevocably bad. Like all collective human endeavours, it is a social construction which has a plurality of forms, results and meanings in different contexts [12]. Because of its malleable character, it is argued, that sport can be used as a social force and contributing factor to social change in the context of conflict in multi-ethnic societies. The challenge is to create new forms of governance through sport intervention in the area of civic culture and popular participation. This area stands outside of the formal institutions of a state but is nonetheless vital in securing consensus and control for those ruling “political society” [22]. In this respect much can be learned from a number of peace and conflict resolution activists and theorists who have sought to develop theoretical frameworks to guide practical interventions, e.g. the Brazilian theorist of critical pedagogy, Freire [9] or the British peace activist Curle [4]. They advocate the notion of “peace building from below” – a strategy whereby external forms of intervention and mediation concentrate on facilitating the organic empowerment and active participation of local actors and agencies in conflict resolution and reconciliation. Based on these approaches, sport can be used as a mean of building cross-community relations on a grassroots level. Focussing on conflict resolution and peace-building strategies at a sub-system level a contribution to a wider systematic change can be made [5].

In order to begin conflict transformation and achieve sustainable peace it is necessary to address less visible violence [10]. Sport interventions can help building positive social networks through relationships and thus facilitate the reconstruction of people and places, reconciliation of relationships, and resolution of issues and animosities. The “web approach” to

peace-building encourages interventions that explicitly focus on strategic networking or “web-making”, a term used to describe the building of relationships [13]. Web-making is especially relevant for NGOs working in the field of sports. As they are middle-level actors, they are ideally located to bring people together and weave dialogue, ideas and programmes across boundaries. By capitalizing on key social spaces, they are able to spin a web of sustainable relationships. Engagement and participation in sport interventions can also be seen as a deliberate creation of rituals [17]. The use of rituals can help to transform identities in and among antagonistic people who have dehumanized each other through a protracted violent conflict [18]. The success in the use of ritual is embedded in sensitivity and awareness of culture. There is an opportunity that conflicting groups are able to “re-humanize” their vision of each other through engaging in a neutral sport based intervention.

To ensure neutrality and credibility it is important for the sport intervention to be mediated by an outside agent. The challenge is to discover sensitive ways to set up specific grassroots sport initiatives with more broadly influential policy communities and those elements of political society that hold the keys to peace [21, 22]. Starting with a small focus the strategy is to build networks of relationships among individuals, communities and institutions around the delivery, development and expansion of that focus. The design and delivery of any co-existence sport intervention must be based on universal human values, such as Neutrality, Equity and Inclusion, Respect, Trust, and Responsibility. It is essential that those who participate – players, coaches, parents, administrators – leave their political views and ideological positions outside (politics-free zone). This does not mean changing political and ideological standpoints, but it is important to require that such positions are not expressed in and around the sport experience. Members of all conflicting groups should be involved and learn to appreciate the value of social diversity in a context of sport competition.

Conclusion

In the context of multi-ethnic societies two types of conflicts have been presented: the migration-related and the co-existence related types. The former one was seen as a natural part of an integration process leading to social balance within a stable and sovereign nation state society. The latter one was described as a severe social conflict between ethnic groups competing against each other over the formation of a state society. This conflict constantly threatens the integrity of a state and leads to de-humanisation of the rival groups. The co-existence approach as opposed to integration respectively separation was introduced as a way forward to reconciliation and sustainable peace.

The extent to which sport intervention can make a contribution to peaceful co-existence encompasses: (1) help build webs and relationships at the sub-system level, (2) help people “re-humanize” each other through its ritual ceremonies and ethics of “fair play” and sportsmanship, (3) help people (re) build relationships in the organisation and conduct of sport interventions.

Sport alone will never be a key factor in any conflict resolution processes. However, using sport for intervention in multi-ethnic conflicts means to take active steps towards mutual understanding and conflict resolution on a grassroots level and in doing so to facilitate and complement peace processes on a bigger political scale.

Literature

1. Allison L. (2000) Sport and nationalism. [in]: J. Coakley, E. Dunning (eds.) Handbook of Sport Studies. Sage, London pp. 344-355.
2. Baumann G. (1999) The Multicultural Riddle: Rethinking National, Ethnic and Religious Identities. Routledge, London.
3. Blecking D. (1996) Sport and the integration of minorities: a historical case study. [in]: U. Merkel, W. Tokarski (eds.) Racism and Xenophobia in European Football. Meyer & Meyer, Aachen, pp. 23-38.
4. Curle A. D. (1999) To Tame the Hydra: Undermining the Cultures of Violence. Charlbury, Oxford.
5. Dugan M. A. (1996) A nested theory of conflict. *A Leadership Journal: Women in Leadership - Sharing the Vision*, 7(1), 9-20.
6. Eitzen S. (1981) Sport and deviance. [in]: G. Luschen, G. Sage (eds.) Handbook of Social Science of Sport. Stipes Publishing Co., Champaign.
7. Elias N., Dunning E. (1986) Quest for Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process. Blackwell, Oxford.
8. Elias N. (2001) The Society of Individuals. Continuum, New York, London.
9. Freire P. (1970) Pedagogy of the Oppressed. Continuum, New York.
10. Galtung J. (1998) Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization. Sage, New York.
11. Jarvie G. (2000) Sport, racism and ethnicity. [in]: J. Coakley, E. Dunning (eds.) Handbook of Sport Studies. Sage, London, pp. 334-343.
12. Kidd B. (2007) Peace, sport and development. [in]: P. Donnelly (ed.) Literature Reviews on Sport for Development and Peace. Retrieved August 01, 2009, from <http://iwg.sportanddev.org/data/htmleditor/file/Lit.%20Reviews/literature%20review%20SDP.pdf>, pp. 158-195.
13. Lederach J. (2005) The Moral Imagination: The Art and Soul of Building Peace. Oxford University Press, New York.
14. Lüschen G., Sage G. (1981) Handbook of Social Science of Sport. Stipes Publishing Co., Champaign.
15. Park R. (1950) Race and Culture. Free Press, New York.
16. Said E. (2000) The End of the Peace Process: Oslo and after. Pantheon Books, New York.
17. Schirch L. (2001) Ritual reconciliation: transforming identity/reframing conflict. [in]: M. Abu-Nimer (ed.) Reconciliation, Justice and Coexistence: Theory and Practice. Lexington Books, New York, pp. 145-161.
18. Schirch L. (2005) Ritual and Symbol in Peace Building. Kumarian Press, Bloomfield, CT.
19. Sugden J., Bairner A. (1995) Sport and Sectarianism in Divided Ireland. Leicester University Press, Leicester.
20. Sugden J., Bairner A. (1999) Sport in Divided Societies. Meyer & Meyer, Aachen.
21. Sugden J. (2009) Sport intervention in divided societies: pragmatic realism and a Human Rights Approach. *Play Fair! The Official Publication of the European Fair Play Movement*, 17(2008-2, 2009-1), Academic Supplement, Issue No 7, 6-8.
22. Sugden J., Haasner A. (2009) Sport intervention in divided societies. [in]: W. Tokarski, K. Petry, M. Groll (Hrsg.) Handbuch Sportpolitik. (Forthcoming).
23. Sutton-Smith B. (1973) Games, the socialisation of conflict. *Sportwissenschaft*, 3, 42-46.
24. Weber M. (1978) Economy and Society. University of California Press, Los Angeles.
25. Weiner E. (2000) Coexistence work: a new profession. [in]: E. Weiner (ed.) The Handbook of Interethnic Coexistence. The Abraham Fund., New York, pp. 13-24.

Submitted: October 26, 2009

Accepted: November 16, 2009

ROZWIĄZYWANIE SPORÓW POPRZEZ INTERWENCJE Z WYKORZYSTANIEM SPORTU W SPOŁECZEŃSTWACH WIELOETNICZNYCH*

Rozwiązywanie sporów poprzez sport

WALTER TOKARSKI

German Sport University Cologne

Adres do korespondencji: Walter Tokarski, Deutsche Sporthochschule Köln, Am Sportpark Müngersdorf 6, 50933 Köln, tel.: +49 221 49822000, fax: +49 221 49828500, e-mail: tokarski@dshs-koeln.de

Streszczenie: Omówiono ogólne kwestie dotyczące istoty społeczeństw wieloetnicznych, rodzajów różnic kulturowych prowadzących do powstawania konfliktów oraz procesów tworzenia się państw w pewnych warunkach etnicznych. Postulowany jest model współlistnienia w kontekście interwencji poprzez sport jako najbardziej obiecujący sposób rozwiązywania konfliktów w społeczeństwach wieloetnicznych.

Słowa kluczowe: konflikty etniczne, sport

Wstęp

W ostatnich latach sport coraz częściej wykorzystywany jest jako sposób rozwiązywania konfliktów w społeczeństwach wieloetnicznych. W ramach próby rozładowania napięcia i zbliżenia przeciwnych sobie społeczności proponuje się pewne programy, które mają na celu promować pokój i współlistnienie grup pozostających w konflikcie. Uwzględniając złożoność takich konfliktów, ich wymiar historyczny i polityczny rozważano, w jaki sposób sport może lub powinien być wykorzystywany w rozwiązywaniu i eliminowaniu wrogości oraz promowaniu pokoju i równowagi w niestabilnych sytuacjach społeczno-politycznych. Kluczem do zrozumienia roli sportu w kontekście rozwiązywania konfliktów jest zrozumienie istoty i sił napędowych samego konfliktu. Pomimo iż kontekst może być bardzo różny, istnieją zwykle wzorce i podobieństwa w zakresie występowania, powstawania i dynamiki konfliktów etnicznych, a osoby wykorzystujące sport jako narzędzie rozwiązywania sporów powinny mieć ich świadomość.

W artykule poczyniono pewne uwagi dotyczące istoty społeczeństw wieloetnicznych, rodzajów różnic kulturowych prowadzących do konfliktów oraz procesów tworzenia się państw w określonych warunkach etnicznych. W części końcowej podkreślono, że model współlistnienia poprzez sport jest najbardziej obiecującym sposobem rozwiązywania sporów w społeczeństwach wieloetnicznych.

Społeczeństwa wieloetniczne a konflikt

Niemiecki socjolog Weber [24] podkreślił, że etniczności (rasie) nie należy bezwzględnie przypisywać różnicom dziedzicznym (genetycznym), lecz raczej koncepcji *habitusu*. Obecnie powszechnie uznaje się, że etniczność stanowi elastyczną, uwarunkowaną społecznie kategorię, która staje się w określonych okresach i okolicznościach bardziej lub mniej wyraźna w stosunkach społeczno-politycznych [2]. Wpływa ona zarówno na

tożsamość poszczególnych osób i grup, jak i na ludzkie podejście oraz sposoby interakcji. Obecnie wieloetniczność stanowi powszechną cechę niemalże wszystkich społeczeństw państw narodowych. To, co nazywamy *państwem narodowym*, jest w zasadzie ogromną aglomeracją składającą się z licznych grup wieloetnicznych [1]. Wieloetniczność i mnogość kultur nie koniecznie muszą powodować napięcia i konflikty wewnątrz i pomiędzy państwami. Proces integracji europejskiej stanowi dobry przykład pokojowego współlistnienia państw, które w przeszłości były przeciwnikami. Niemniej jednak, w pewnych okolicznościach różnice kulturowe mogą intensyfikować konflikty. Spośród wielu rodzajów konfliktów, dwa rodzaje wydają się mieć szczególne znaczenie.

Konflikty związane z migracją

Pierwszy rodzaj konfliktu jest związany z migracją. W tym kontekście, integracja różnych grup etnicznych ze społeczeństwami przyjmującymi imigrantów stawia różnego rodzaju wyzwania społeczno-kulturowe. Zgodnie z teoriami funkcjonalnymi uważa się, że wszelkie konflikty związane z uprzedzeniami etnicznymi i dyskryminacją są zjawiskiem przejściowym należącym do procesu wzajemnego dostosowywania się i ostatecznie prowadzą do osiągnięcia równowagi społecznej [11]. Możemy wyróżnić dwie koncepcje integracji: *integracja pluralistyczna*, w ramach której imigranci pozostają elementem swej pierwotnej kultury, oraz coraz częściej przyjmowany model, *integracji asymilacyjnej*, która polega na przyjęciu kultury większości i porzuceniu kultury pierwotnej [3]. W pracy amerykańskiego socjologa Parka [15], cykl asymilacji składa się z czterech etapów: kontaktu, konfliktu, przystosowania i asymilacji. Zgodnie z tym tokiem myślenia, konflikt stanowi nieodłączny element procesu integracji, a stan równowagi społecznej może zostać osiągnięty wyłącznie pod warunkiem porzucenia przez mniejszość społeczną jej własnej kultury i stylu życia na rzecz kultury i stylu życia społeczeństwa, w którym się znalazła

* Artykuł był opublikowany w formie abstraktu na 15-tym Europejskim Kongresie Fair Play w Baku, Azerbejdżan, 14-19 października 2009 r.

[11]. Zgodnie z tym założeniem, edukacja jest postrzegana jako najbardziej skuteczny środek ułatwienia tego procesu. Z uwagi na powszechnie uznane wartości edukacyjne sport stał się istotnym elementem polityki integracji w wielu krajach europejskich – choć nie tylko – i został włączony do różnych programów integracji w celu pokonywania wyzwań społeczno-etycznych w suwerennych społeczeństwach państwowych. Przykładowo, w ramach Narodowego Planu Integracji w Niemczech funkcjonuje ogólnokrajowy program „Integracji poprzez sport” zorganizowany przez Niemiecką Konfederację Sportów Olimpijskich (DOSB). Została ona utworzona w 1989 roku jako program „Sport z repatriantami” z inicjatywy Rządu Federalnego, a jej celem było wspieranie integracji osób o imigracyjnym pochodzeniu ze społeczeństwem przyjmującym poprzez zorganizowane zajęcia sportowe.

Konflikty związane ze współistnieniem

Drugi rodzaj konfliktu ma związek z sytuacją, w której nie występuje wyraźne i powszechne zrozumienie tego, co dokładnie stanowi o suwerenności państwa narodowego. W odróżnieniu od kontekstu migracyjnego, w którym konflikty można postrzegać jako element procesu integracji, w tej sytuacji konfrontacje *stałe* zagrażają integracji lub tworzeniu się społeczeństwa państwowego. Trudności polityczne i konstytucyjne wynikające z zupełnie sprzecznych koncepcji tożsamości narodowej i przynależności etniczno-religijnej powodują, że rządy głęboko podzielonymi społeczeństwami jest niezwykle trudne [19, 20]. Jako przykłady możemy wskazać, między innymi, Izrael (Żydzi vs. Arabowie, Palestyńczycy), Cypr (Cypryjscy Turcy vs. Cypryjscy Grecy), Afryka Południowa, Sri Lanka (Syngalezi vs. Tamilowie), Bałkany, Irlandia Północna (Katolicy vs. Protestanci), Chiny (Chińczycy Han vs. Tybetańczycy, Urgujowie), Korea (Południowa vs. Północna), Pakistan/Indie oraz byłe Kraje Związku Radzieckiego, szczególnie w rejonie Kaukazu, między innymi, w Czeczeni, Gruzji, Południowej Osetii, Abchazji.

Każdy konflikt ma własną historię i specyficzne okoliczności; niemniej jednak w szerszym rozumieniu większość sporów dotyczy budowania lub utrzymania suwerennego państwa w odniesieniu do państwa etnicznego. Koncepcja niezależnego państwa narodowego jako głównego punktu odniesienia odgrywa istotną rolę w powstawaniu konfliktów. Począwszy od końca XVIII wieku, koncepcja etniczności odnosiła się często do grup, które żądały uzyskania statusu państwa oraz prawa do samostanowienia, a także niezależnego państwa dla każdej grupy etnicznej [11]. W erze globalizacji w niektórych miejscach koncepcja ta wydaje się być nieaktualna. W innych miejscach natomiast, gdzie z różnych przyczyn tłumiono tożsamość narodową możemy zaobserwować odrodzenie się nacjonalizmu etnicznego.

Zanim podkreślona zostanie rola sportu w konfliktach etnicznych, należy zwięźle przedstawić, w jaki sposób koncepcja społeczeństwa państwa narodowego oddziałuje na powstawanie konfliktów między grupami etnicznymi.

Proces powstawania państwa a grupy etniczne

Sposób, w jaki postrzegamy społeczeństwa niemal niepostrzeżenie odnosi się do społeczeństwa zorganizowanego w formie państwa. Niemniej jednak, rola państwa jako układu odniesienia dla tożsamości „my” większości obywateli państwa ma dość krótką historię. Zgodnie z procesem powstawania państwa przedstawionym przez niemiecko-brytyjskiego socjologa Eliasa [8], społeczeństwa przez wieki rozwijały się z jednostek przed-państwowych, np. klany i plemiona tworzyły

państwa, państwa narodowe, państwa ponad-narodowe lub jednostki supra-narodowe takie jak Unia Europejska. Zanim powstało państwo narodowe, niektóre części populacji były wykluczone przez klasy rządzące z grona obywateli tworzących tożsamość „my”. Powstawały różne konflikty, włączając wojny, a grupy wykluczone tworzące się na gruncie szerszych podstaw cywilnych doprowadziły do integracji grupy wykluczonej ze społeczeństwem państwa narodowego. Proces ten był stopniowy i związany z parlamentarną reprezentacją wszystkich klas. W czasie II Wojny Światowej państwa przybierały charakter państw narodowych w tym znaczeniu, że niemalże wszyscy ludzie w państwie zostali zintegrowani jako obywatele i zaczęli postrzegać naród jako jednostkę „my”. Spośród wielu płaszczyzn tożsamości „my”, narodowy poziom integracji zyskał specjalne znaczenie i ładunek emocjonalny. Jednym z głównych tego powodów jest fakt, iż państwo narodowe pełni funkcje jednostki ochronnej [8]. W przypadku konfliktu między grupami ludzkimi i kłeski żywiłowej od tej jednostki uzależnione jest fizyczne i społeczne bezpieczeństwo [8]. Ta kluczowa funkcja państwa obejmuje także ochronę obywateli przed agresją z zewnątrz oraz z wewnątrz terytorium państwa.

Z uwagi na fakt, iż państwa narodowe stanowią jednostki pod względem politycznym, ich granice zwykle nie pokrywają się z granicami społeczności etnicznych. W przypadku istotnych niezgodności pomiędzy grupami etnicznymi co do tworzenia i powstawania wspólnego społeczeństwa narodowego oraz jego terytorium, nieuniknione jest zaprzeczenie funkcji ochronnej i powstanie zagrożenia. W obliczu strachu przed agresją przeciw państwu, braku stabilności i separatyzmu grupa rządząca dąży do asymilacji innych grup etnicznych i utworzenia w jej mniemaniu prawowitego suwerennego państwa. Dla tej grupy integracja oznacza kontrolę i ochronę. Dla pozostałej grupy natomiast, oznacza ona odrzucenie części swej tożsamości i tradycyjnego społecznego habitusu i degradację do statusu obywateli drugiej kategorii. Ten dominujący przymus dążenia do integracji mniejszości z państwem wywołuje protest, opór i/lub tendencje do separacji, które z kolei są postrzegane jako brak lojalności względem tych, którzy kontrolują lub chcą kontrolować społeczeństwo polityczne. W odpowiedzi na postrzegane zagrożenie dla integracji państwa powstają reakcje w postaci represji, wykluczenia i dyskryminacji. Zjawiska te mogą obejmować ograniczenia w zakresie korzystania z języka, dyskryminację zawodową, a także systematyczne naruszanie praw człowieka i czystki etniczne. Obrazuje to, jak bezwzględny i niszczący może stać się konflikt. Zagrożone utratą swej tożsamości kulturowej mniejszości etniczne walczą o równe prawa obywatelskie i polityczne, autonomię terytorialną i polityczną lub nawet o utworzenie własnego odrębnego społeczeństwa narodowego. Stosunki pomiędzy przeciwnymi grupami pozostają stale napięte, co powoduje okazjonalne wybuchy przemocy, otwarte konflikty zbrojne lub nawet wojnę.

Co do problematycznej i delikatnej sfery pomiędzy separacją a integracją palestyński naukowiec i aktywista Said [16] wierzy, że współistnienie jest krokiem naprzód w kierunku utrzymania trwałego pokoju w niestabilnych regionach. Współistnienie jest stanem, w którym dwie grupy lub więcej żyją razem ze wzajemnym poszanowaniem różnic występujących pomiędzy nimi i rozwiązują konflikty w sposób polubowny. Kluczem do współistnienia jest świadomość, że poszczególne osoby i grupy różnią się pod wieloma względami, włączając klasę, etniczność, religię, płeć oraz poglądy polityczne. Cytując jednego z amerykańskich prekursorów podejścia współistnienia Weinera [25], można powiedzieć, że:

„Praca nad współistnieniem odciąga społeczeństwa od agresywnych wzajemnych działań i pomaga utrzymać system polubownego rozwiązywania konfliktów w społeczeństwie. Uwzględnia i skupia się na przyczynach konfliktów, aby umożli-

liwić obywatelom i społeczeństwu rozwijanie strategii funkcjonowania bez niszczenia wroga”.

Polityka współistnienia ogranicza prawdopodobieństwo, że różnice wynikające z tożsamości danej grupy przerodzą się w niszczący lub trudny do rozwiązania konflikt. Według ONZ kluczowe wartości przyświecające aktywności sportowej powodują, że sport jest cennym sposobem promowania **pokojowego współistnienia**, zarówno w skali lokalnej, jak i międzynarodowej. Nasuwa się więc pytanie, w jaki sposób można to osiągnąć.

Sport: czynnik sprzyjający współistnieniu?

Funkcja sportu jako środka rozwiązywania konfliktów jest pod wieloma względami problematyczna. Z definicji, rywalizacja sportowa jest klasyfikowana jako forma konfliktu [14]. Niemniej jednak, wielu naukowców pozostaje sceptycznych, sądząc, że sport wyzwała agresję, przemoc, rasizm, seksizm, homofobię, uległość polityczną i sprzyja utrwalaniu nacjonalizmu.

Z drugiej strony zarówno w stosunkach międzyludzkich, jak i między grupami i między narodami sport przyczynia się do uwolnienia napięć i powoduje wyzbycie się agresji. Teoria rozładowania napięć wychodzi z założenia, że agresja poszczególnych osób oraz grup jest wrodzona (instynktowna). Ponadto, uważa się, że agresywne napięcie poszczególnych osób i społeczeństwa wzrasta i musi zostać rozładowane. Konflikt oraz wojna wywiązują się, gdy napięcia te są zbyt duże. Sporty o charakterze wojennym będą służyć rozładowaniu nagromadzonej agresji (oczyszczeniu) i będą stanowić uprawnioną alternatywę dla wojny [6]. Ta łagodząca rola sportu jest także podnoszona w pracach teoretycznych brytyjskich socjologów Eliasa i Dunninga [7]. Wydarzenie sportowe ma działanie uspokajające na zachowanie także poza polem gry, oraz stanowi pozytywny wkład w społeczny rozwój człowieka. Sport, dzięki możliwości społecznie akceptowalnego umiarkowanego pobudzenia, powoduje, że ludzie zaczynają w większym stopniu kontrolować swe publiczne zachowanie. Krótko mówiąc, sport ma „*cywilizujący*” wpływ na jednostki, grupy i narody.

Według innych naukowców (np. Sutton-Smith) [23], zawody sportowe stanowią raczej kontrolowane systemy, które względnie dobrze regulują konflikty w ramach stosunku definiowanego jako „związek”. Zasada uczciwości, która uznawana jest za podstawowy element sprawiedliwości prawdopodobnie najlepiej ukazuje, że w zakresie ograniczonych stosunków międzyludzkich i między-grupowych współzawodnictwo w znaczeniu współistnienia bez przemocy i zniszczenia jest możliwe i jest raczej regułą, a nie wyjątkiem. Niemniej jednak, nie należy oczekiwać, że skutki takich interakcji mogą ostatecznie przyczyniać się do rozwiązywania poważnych konfliktów, które wynikają z powyżej wspomnianych sytuacji.

Nie należy zapominać, że sport nie jest ani z natury dobry ani bezwzględnie zły. Podobnie jak wszelkie inne zbiorowe ludzkie przedsięwzięcia, jest on strukturą społeczną charakteryzującą się wielością form, skutków i znaczeń w zależności od kontekstu [12]. Z uwagi na swój plastyczny charakter, postuluje się, że sport może być wykorzystywany jako siła społeczna i czynnik przyczyniający się do zmian społecznych w kontekście konfliktów w społeczeństwach wieloetnicznych. Wyzwaniem jest stworzenie nowych form zarządzania poprzez sport w obszarze kultury społecznej i powszechnego uczestnictwa. Obszar ten wykracza poza ramy formalnych instytucji państwa, niemniej jednak jest istotny dla zabezpieczenia konsensusu i kontroli osób rządzących „społeczeństwem politycznym”. Pod tym względem mamy możliwość czerpania wiedzy z wielu działaczy i teoretyków zajmujących się pokojem i rozwiązywa-

niem konfliktów, którzy podjęli próbę opracowania teoretycznych ram praktycznych interwencji, np. brazylijski teoretyk pedagogiki krytycznej Freire [9] lub brytyjski działacz na rzecz pokoju Curle [4]. Postulują oni koncepcję „budowania pokoju od podstaw” – strategia, w której zewnętrzne formy interwencji i mediacji koncentrują się na ułatwieniu naturalnej decentralizacji oraz aktywnego uczestniczenia lokalnych podmiotów i agencji w procesie rozwiązywania sporów i pojednania. W oparciu o to podejście, sport może być wykorzystywany jako środek budowania stosunków pomiędzy społecznościami na podstawowym poziomie. Koncentracja na rozwiązaniu konfliktu i strategiach budowania pokoju na poziomie podsystemu może przyczynić się do upowszechniania zmian systemowych [5].

W celu przystąpienia do zmian w zakresie konfliktów oraz osiągnięcia zrównoważonego pokoju konieczne jest rozwiązanie problemu mniej widocznej przemocy [10]. Interwencje poprzez sport mogą wesprzeć budowę pozytywnych sieci kontaktów społecznych poprzez wzajemne stosunki i dzięki temu ułatwiać odtworzenie ludzi i miejsc, łagodzenie stosunków oraz rozwiązywanie problemów i animozji. „Podejście sieciowe” do budowania pokoju sprzyja interwencjom, które wyraźnie koncentrują się na tworzeniu sieci strategicznych lub „budowaniu sieci kontaktów”, termin stosowany dla opisu budowania stosunków [14]. Budowanie sieci kontaktów dotyczy w szczególności organizacji pozarządowych działających w obszarze sportu. Są one bowiem podmiotami średniego poziomu, ponieważ ich lokalizacja umożliwia doskonale zbliżanie ludzi i nawiązywanie dialogu, przekazywanie pomysłów i tworzenie programów przekraczających granice. Poprzez wspieranie kluczowych przestrzeni społecznych są one w stanie utworzyć sieć trwałych stosunków. Zaangażowanie i uczestnictwo w interwencjach poprzez sport może być także rozpatrywane w kategorii celowego tworzenia rytuałów [17]. Rytuały mogą być pomocne przy zmianie stosunków panujących pomiędzy wrogimi sobie osobami, które poprzez przedłużający się konflikt doprowadziły do odczłowieczenia siebie nawzajem [18]. Powodzenie stosowania rytuałów wynika z wrażliwości i świadomości kulturowej. Istnieje szansa, że grupy pozostające w konflikcie będą w stanie „ponownie uczłowieczyć” swój wzajemny obraz poprzez podjęcie neutralnej interwencji, której podstawą jest sport.

W celu zapewnienia neutralności i wiarygodności w interwencji poprzez sport ważną rolę odgrywa mediacja podmiotu z zewnątrz. Wyzwaniem stanowi ustalenie dróg tworzenia specyficznych podstawowych inicjatyw sportowych w bardziej wpływowych społecznościach, oraz z tymi elementami społeczeństwa politycznego, które gwarantują pokój [21, 22]. W początkowym zakresie strategia ta ma na celu zbudowanie sieci stosunków pomiędzy osobami, społecznościami i instytucjami, które będą zaangażowane w realizację, rozwój i rozszerzanie tego zakresu. Projektowanie i realizacja jakichkolwiek interwencji we współistnienie poprzez sport musi odbywać się w oparciu o uniwersalne ludzkie wartości, takie jak neutralność, równość i włączenie, szacunek, zaufanie i odpowiedzialność. Ważne jest, aby osoby uczestniczące – zawodnicy, trenerzy, rodzice, osoby zarządzające – pozostawiły swe poglądy polityczne i ideologiczne poza polem gry (strefa wolna od polityki). Nie oznacza to zmiany politycznych lub ideologicznych punktów widzenia, lecz należy wymagać, aby stanowiska w tych kwestiach nie były wyrażane w trakcie ani w związku z wydarzeniem sportowym. Członkowie należący do grup pozostających w konflikcie powinni również uczestniczyć w wydarzeniu i uczyć się doceniać wartość różnorodności społecznej w kontekście współzawodnictwa sportowego.

Zakończenie

W kontekście społeczeństw wieloetnicznych przedstawiono dwa rodzaje konfliktów: konflikty związane z migracją oraz konflikty związane ze współistnieniem. Pierwszy rodzaj konfliktu postrzegany jest jako naturalny element procesu integracji, prowadzący do osiągnięcia równowagi społecznej w stabilnym i suwerennym społeczeństwie państwa narodowego. Drugi natomiast został określony jako ostry konflikt społeczny pomiędzy grupami etnicznymi rywalizującymi o stworzenie społeczeństwa państwowego. Taki konflikt stale zagraża integralności państwa i prowadzi do odczłowieczenia przeciwnych grup. Podejście współistnienia w odpowiedzi na podejście integracji zostało wprowadzone jako krok naprzód ku pojednaniu i zrównoważonemu pokojowi.

Zakres, w jakim interwencja poprzez sport może przyczynić się do pokojowego współistnienia obejmuje: (1) pomoc przy budowie sieci kontaktów i stosunków na poziomie podsystemu, (2) pomoc w zakresie wzajemnego „ponownego ucłowieczania” stron poprzez rytualne ceremonie, stosowanie zasad „fair play” oraz sprawność sportową, (3) pomoc w zakresie (od)budowy stosunków w ramach organizacji oraz w przeprowadzaniu interwencji poprzez sport.

Sport sam w sobie nigdy nie będzie stanowił kluczowego czynnika w żadnych procesach rozwiązywania sporów. Niemniej jednak, wykorzystywanie sportu na potrzeby interwencji w konflikty wieloetniczne oznacza podjęcie aktywnych działań w kierunku wzajemnego zrozumienia i rozwiązywania konfliktów w ich początkowej fazie, ułatwiając jednocześnie i uzupełniając procesy pokojowe o większym zakresie politycznym.

Literatura

- Allison L. (2000) Sport and nationalism. [w]: J. Coakley, E. Dunning (red.) Handbook of Sport Studies. Sage, London, str. 344-355.
- Baumann G. (1999) The Multicultural Riddle: Rethinking National, Ethnic and Religious Identities. Routledge, London.
- Blecking D. (1996) Sport and the integration of minorities: a historical case study. [w]: U. Merkel, W. Tokarski (red.) Racism and Xenophobia in European Football., Meyer & Meyer, Aachen, str. 23-38.
- Curle A. (1999) To Tame the Hydra: Undermining the Cultures of Violence. Oxford, Charlbury.
- Dugan M. A. (1996) A nested theory of conflict. *A Leadership Journal: Women in Leadership - Sharing the Vision*, 7 (1), 9-20.
- Eitzen S. (1981) Sport and deviance. [w]: G. Luschen, G. Sage (red.) Handbook of Social Science of Sport. Publishing Co Champaign, Stipes.
- Elias N., Dunning E. (1986) Quest for Excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process. Blackwell, Oxford.
- Elias N. (2001) The Society of Individuals., Continuum, New York, London.
- Freire P. (1970) Pedagogy of the Oppressed. Continuum, New York.
- Galtung J. (1998) Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization. Sage, New York.
- Jarvie G. (2000) Sport, racism and ethnicity. [w]: J. Coakley, E. Dunning (red.) Handbook of Sport Studies. Sage, London, str. 334-343.
- Kidd B. (2007) Peace, sport and development. [w]: P. Donnelly (red.) Literature Reviews on Sport for Development and Peace. Pobrano dnia 1 sierpnia 2009 r. z Lit.%20Reviews/literature%20review%20SDP.pdf., str. 158-195.
- Lederach J. (2005) The Moral Imagination: The Art and Soul of Building Peace. Oxford University Press, New York.
- Lüschen G., Sage G. (1981) Handbook of Social Science of Sport. Stipes Publishing Co., Champaign.
- Park R. (1950) Race and Culture. Free Press, New York.
- Said E. (2000) The End of the Peace Process: Oslo and after. Pantheon Books, New York.
- Schirch L. (2001) Ritual reconciliation: transforming identity/reframing conflict. [w]: M. Abu-Nimer (red.) Reconciliation, Justice and Coexistence: Theory and Practice, Lexington Books, New York, str. 145-161.
- Schirch L. (2005) Ritual and Symbol in Peace Building. Kumarian Press, Bloomfield, CT.
- Sugden J., Bairner A. (1995) Sport and Sectarianism in Divided Ireland., Leicester University Press, Leicester.
- Sugden J., Bairner A. (1999) Sport in Divided Societies. Meyer & Meyer, Aachen.
- Sugden J. (2009) Sport intervention in divided societies: pragmatic realism and a Human Rights Approach. *Play Fair! The Official Publication of the European Fair Play Movement*, 17(2008-2, 2009-1), Academic Supplement, Wydanie nr 7, 6-8.
- Sugden J., Haasner A. (2009) Sport intervention in divided societies. [w]: W. Tokarski, K. Petry, M. Groll (Hrsg.) Handbuch Sportpolitik. (w wydaniu).
- Sutton-Smith B. (1973) Games, the socialisation of conflict. *Sportwissenschaft*, 3, 42-46.
- Weber M. (1978) Economy and Society. University of California Press, Los Angeles.
- Weiner E. (2000) Coexistence work: a new profession. [w]: E. Weiner (red.) The Handbook of Interethnic Coexistence. The Abraham Fund., New York, str. 13-24.

Otrzymano: 26.10.2009

Przyjęto: 16.11.2009